

Aktivt ejerskab efterlyses

Sosialurin hevur heitt á Jørn Astrup Hansen, fyrrverandi stjóra í Føroya Banka um at viðgera aktuellar vinnupolitiskar spurningar í trimum komandi kronikkum í Vinnusíðunum. Triðja kronikkinn verður prentað í dag.

VINNUSÍÐU-KRONIKKIN

Jørn Astrup Hansen

Der tales for tiden meget om en privatisering af de mange hel- og halvoftentligt ejede virksomheder på Færøerne. Der tales i øvrigt mere, end der handles. Det kan imidlertid nok forekomme, at debatten har været forholdsvis overfladisk. Meget tid er gået med at diskutere indretningen af en (færøsk) aktiebørs. Ind imellem dukker der buzz words op, som for en tid tiltrækker sig opmærksomheden. Gennemsligtighed f.eks.

Ret beset drejer hele privatiseringsprocessen sig vel om, *hvordan* færøsk erhvervsliv i fremtiden skal være ejet, og *hvem* der skal eje færøsk erhvervsliv. Overvejende har vi imidlertid været mest optaget af selve privatiseringsprocessen: Hvordan hjælper vi landsstyret og de offentlige fonde af med ejerskabet til virksomhederne. Derimod har der ikke været mange overvejelser om, hvem der herefter kan/skal/vil eje færøsk erhvervsliv. Og det turde da nok være en væsentlig overvejelse, som der er al mulig grund til at gøre sig kvalificerede overvejelser om. Privat ejerskab til færøsk erhvervsliv er ikke nogen given ting.

Vi har på Færøerne ikke nogen stærk tradition for

privat ejerskab. Det findes, ja vist. Men det har vel næppe været hovedreglen, og ofte har det private ejerskab alene udviklet sig i ly af særlige forudsætninger. Mest udtalt i fiskeriet, hvor egenkapitaldannelsen til dels er en funktion af den frie adgang til fiskeressourcerne.

Fra korporativt ejerskab til fondseje

Indtil krisen ramte os først i 90'erne, var store dele af færøsk erhvervsliv i korporativt ejerskab. I mange selskaber kunne man finde landsstyret, kommuner, fagforeninger og medarbejdere blandt aktionærene. Og var landsstyret ikke at finde blandt aktionærene, holdt landsstyret med meget rummelige garantier ofte en betragtelig del af den reelle ejerrisiko. Ofte var ejerskabet økonomisk svagt funderet, og sædvanligvis var det ikke ejerskabet som sådant, men snarere et ønske om at fremme beskæftigelsen lokalt, der havde bragt aktionærene sammen. Hvad man nu end måtte mene om det korporative ejerskab, er det næppe en model, der opfordrer til gentagelse.

Da det korporative ejerskab først i 90'erne kollapsede, fik vi de erhvervsdrivende fonde baseret på offentlig kapital. Bevares, vi havde på Færøerne længe kendt til erhvervsdrivende fonde: Føroya grunnurin var en af slagsen. Men nu overtog Fíggingargrunnurin og Framtaksgrunnurin i hurtig rækkefølge begge bankerne, en snes fiskefabrikker (der senere blev til Føroya Fiskavirkning) og Føroya Fiskasøla, der i den korporative æra havde spillet den helt centrale rolle. Den korporative ejerskabsmodel havde spillet fallit. En æra var forbi. En ny æra - fondsejet - var i færd med at tage over.

Der skal mere til end en fondsbørs

Helt tilbage i 1997 udkom en redegørelse om etablering af et færøsk aktiemarked. Landsbanken og Framtaksgrunnurin havde taget initiativ til redegørelsen. Landsbanken tog i 2000 det næste skridt og gjorde sig til drivkraften i

P/F Virðisbrævamarknaður Føroya, der - efter et langt tilløb - i marts 2004 indgik en samarbejdsaftale med den islandske fondsbørs (ICEX) om notering af færøske værdipapirer. Det vil herefter være muligt at lade færøske værdipapirer optage til notering på en særlig liste på børsen i Reykjavík, og Virðisbrævamarknaður Føroya vil på en hjemmeside drage omsorg for, at al relevant information om værdipapirer optaget på denne særlige

liste er tilgængelig på færøsk.

Så vidt så godt. Men det er vel et lidt beskedent resultat af syv års arbejde. Færøske virksomheder har når som helst i denne syv års periode - helt uden medvirken af Virðisbrævamarknaður Føroya - kunnet lade deres aktier optaget til notering i Reykjavík. Eller for den sags skyld i København eller London. Med notering i København var vi vel i øvrigt sluppet for al besværet med

hjemmesiden! Hele arbejdet i og omkring Virðisbrævamarknaður Føroya har haft en slagside. Arbejdet har været orienteret ensidigt mod det tekniske indhold af en fondsbørs. Der har været for lidt fokus på efterspørgselssiden. Det er jo ikke nok, at landsstyret har en håndfuld virksomheder til salg, og at vi har on-line adgang til en teknologisk avanceret fondsbørs. Nogen skal jo købe aktierne. Helst til fornuftige

priser. Og nogen af køberne måtte vel gerne være færingar! Der skal andet og mere end en fondsbørs til for at skabe et velfungerende aktiemarked.

For lidt opmærksomhed på købersiden

Men heller ikke de politiske myndigheder synes at have gjort sig synderligt mange overvejelser om, hvilke kræfter der kunne tænkes at være interesseret i at erhverve de virksom-